

XAVIER BOSCH I SANCHO

ELS "FULL DE DIETARI" DE CARLES SOLDEVILA

Carles Soldevila, en tant que periodista cenyit pràcticament sempre al gènere d'opinió, es pot considerar un dels periodistes catalans d'entreguerres més decisius.

La seva obra periodística marcà un punt d'inflexió en l'articulisme català ja que va modernitzar el gènere i, al mateix temps, va servir de model a autors posteriors, que seguiren el seu estil i sense complicacions. La seva eficàcia comunicativa, basada en un "fer l'ullet" familiarment al lector, en lloc de parlar des d'una càtedra acadèmica sàvia però allunyada, va contribuir decisivament a normalitzar la nostra prosa periodística del primer terç d'aquest segle.

El fet de ser peça clau en el periodisme català d'entreguerres significa, a més a més, tal com intentaré demostrar al final d'aquest punt, formar part d'una de les premses europees més intel·lectuals i cultes de l'època.

El cos de la seva obra periodística abans de la guerra espanyola el formen, bàsicament, els prop de 6.000 articles que sota l'epígraf de "Full de dietari" va publicar, durant disset anys, al diari "La Publicitat": des de 1917 fins el 1922 a "La Publicidad", en castellà i sota el títol de "Hojas de dietario", i des del 10 d'agost de 1922 fins el 1934 en català.

"La Publicitat"

Diari fundat el 25 de febrer de 1878 per Eusebi Pascual i Casas al servei del republicanisme, tendència que, d'una manera o altra, conservà durant

tota la seva etapa en llengua espanyola.

El 1915 el naviliari Antoni Tayà comprà el diari i confià la seva reorganització a Amadeu Hurtado qui, al seu temps, va nomenar Romà Jori com a nou director. Sota la direcció de Jori, "La Publicidad" prengué un to catalanista i defensor de la classe obrera, amb uns col·laboradors com Eugeni Xammar, Feliu Elias, Antoni Rovira i Virgili, Manuel Brunet, Andreu Nin i el mateix Carles Soldevila. Els problemes econòmics de la família Tayà els va fer vendre el diari a la Federació Patronal que, tot i modificar-ne l'orientació, no el va poder mantenir. Un any després, el va vendre a Acció Catalana, partit polític nacionalista recentment aparegut arran de l'escissió de la Lliga Regionalista (i que comptava amb Carles Soldevila com un dels seus impulsors), que, de mica en mica, anà convertint-lo en un diari en català. Aquest procés culminà el primer dia d'octubre de 1922 quan la capçalera passà a ser "La Publicitat". El renovat diari, que va esdevenir l'òrgan principal del catalanisme intel·lectual, comptava amb la col·laboració d'escriptors com Antoni Rovira i Virgili, Carles Soldevila, Pompeu Fabra, Carles Riba, J.V. Foix i Sebastià Gasch, entre d'altres, a més de tenir un inigualable estol de corresponents de la categoria de Josep Carner, Josep Maria de Sagarra, Josep Maria Planas o Josep Pla. Malgrat la dictadura de Primo de Rivera, "La Publicitat" va poder mantenir el seu to de catalanitat i es va convertir en un diari tan apreciat per la intel·lectualitat com per la classe mitjana i liberal, fins que, arran dels fets del Sis d'Octubre de 1934, fou suspès.

Segons es desprèn de l'excel·lent llibre de Josep Lluís Gómez Mompert sobre la gènesis de la premsa de masses a Catalunya (1), "La Publicidad" de 1918 (Carles Soldevila hi havia ingressat el 1917) era un rotatiu d'informació general que tirava 30.000 exemplars i era, per tant, el tercer diari de Barcelona ciutat, darrera de "La Vanguardia" (amb 100.000 exemplars de tirada) i "Las Noticias" (amb 50.000). Aquesta tirada de 30.000 exemplars representava el 9,2% del percentatge sobre la difusió de diaris a la ciutat de Barcelona i un total de 51,5 exemplars per cada mil habitants. Segons l'estudi de Gómez Mompert, en el període 1914-1918, "La Publicidad" era de tendència republicana, clarament catalanista, tímidament arrauxada, i aliadòfila respecte a la Primera Guerra Mundial.

L'ascensió de la tirada del diari entre 1905 i 1920 va ser gradual i percentualment comparable a la dels altres rotatius. Així, el 1905 es tiraven 7.000 exemplars; el 1913, 25.000; el 1918, 30.000; i el 1920, 85.000.

El 1920, a la mateixa redacció dels baixos del número 34 del Passeig de Gràcia (en un edifici ja enderrocat), "La Publicidad" comptava amb una plantilla de 23 redactors fixes, 42 col·laboradors a sou i 18 oficinistes mentre que als tallers hi tenien 180 operaris.

Com van nèixer las "Hojas de dietario"?

Ho explica el mateix Carles Soldevila en les seves memòries, no gens novel·lades, d'infantesa i joventut, escrites el 1951, "De la llum del gas al llum elèctric" (2):

"Un matí a l'asolellada cleda del Saló de Sant Jordi on tenia el meu negociat, va entrar el periodista i crític d'art Romà Jori. El coneixia de la revista "Iberia". També era professor a no recordo quina escola de la Mancomunitat. Volia saludar el President i en lloc d'esperar a l'antesala oficial va venir a seure una estona al meu despatx. A les poques paraules em va proposar de fer una secció diària a "La Publicidad", vell òrgan dels republicans de Salmerón que, decaigut i exsangüe, havia estat adquirit pel germans Tayà, importadors de fusta, esdevinguts naviliers per obra de la guerra i milionaris per obra de la navegació. Vaig acceptar tot seguit. M'havia casat, necessitava reforçar els ingressos i, sobretot, m'agradava escriure a la premsa. Així van nèixer les "Hojas de dietario" que el 1922 es varen transformar en el "Full de dietari". Era una secció rigorosament quotidiana que els primer anys sortia fins els diumenges, perquè encara no existia el descans dominical per als periodistes. Va durar disset anys i per mi va arribar a convertir-se en una mena de secreció espontània, no pas perquè deixés de redactar-la amb interès i fins amb il·lusió, sinó per la forma naturalíssima en què s'inseria en el programa de les meves activitats i dels meus ocis. La breu dimensió de l'article —un quart de columna, de vegades un terç— sumat al fet de no mantenir-hi desmesurades pretensions magistrals, ni arduos compromisos d'escola, em permetia d'escriure'l a qualsevol lloc i en qualsevol circumstància. M'han fet creure que aquesta gota de tinta quotidiana ha influït ... És possible. Em cal confessar, però, que en general no sentia la pruija de guanyar voluntats, sinó la necessitat d'alliberament d'un impuls o de donar forma a una emoció. I potser la mena de despreocupació amb què feia el meu fet és la sola cosa que explica el seu èxit".

Valuosíssim text on Carles Soldevila ens revela moltes coses sobre els seus "fulls". De quina manera començaren, com els escrivia, què pretenia amb els seus escrits i quina va ser l'acollida que tingueren, allò que ara anomenem la recepció periodística, és a dir, l'impacte qualitatiu i quantitatiu que els seus articles deixaven en la gent de l'època.

En aquest fragment de les seves memòries de joventut, Soldevila ens parla, també, del pas sense traumes de la columna diària en castellà al català. Això va tenir lloc el dijous 10 d'agost de 1922, en el centre de la primera pàgina de "La Publicidad". El diari no publicaria la seva primera editorial en llengua catalana fins al cap de cinc dies, i no culminaria el seu procés d'inversió lingüística fins l'ú d'octubre del mateix any, quan la capçalera va passar a ser "La Publicitat".

Per tres motius, cal que ens deturem en aquest primer "full" en català de Soldevila titulat "Petita declaració".

Un primer motiu anecdòtic. En l'epígraf de l'article del 10 d'agost, allà on fins llavors hi deia "Hojas de dietario" hi apareixia, amb incorrecció inclosa, la catalanització "Fulla de dietari", escrita així, en femení. Aquesta errada de gènere ja no es tornaria a repetir i l'endemà mateix, i durant els dotze anys següents, sempre més aparegueren els "Full de dietari".

El segon motiu, és el contingut d'aquest breu article. La "Petita declaració"

de Soldevila, publicada a l'estiu de 1922, considera que és molt millor fer catalanisme en llengua castellana, tal i com ell ha intentat fer durant cinc anys des d'aquelles mateixes pàgines, que callar i no fer res pel nostre país. Diu:

"Fa més feina des d'un punt de mira pràctic el qui utilitza el castellà per dir que hem d'escriure, parlar i viure com a catalans, que no el qui es tanca en mutisme rebec".

Així, el primer "full" en català de Carles Soldevila formulava una idea que, com fa notar Josep Maria Casasús (3), molts anys després articulà argumentalment Agustí Calvet, "Gaziel", en allò que s'ha vingut a anomenar la "doctrina Gaziel".

Un tercer motiu pel qual vull deturar-me en la "Petita declaració" és la polèmica. A jutjat per diferents proves bibliogràfiques i per testimonis de l'època, els "fulls" de Soldevila foren un pou de no poques polèmiques. Així mateix, "Myself", pseudònim amb el qual signava Carles Soldevila, sovint aprofitava la seva columna per fer-se ressò d'altres polèmiques existents. En aquest cas, en el darrer paràgraf, escriu:

"Així, no es sorprendrà ningú —ni el senyor Unamuno— si avui deixo amb entusiasme el "mauser" espanyol i prenc la gentil "espingarda" catalana".

Carles Soldevila revifava, d'aquesta manera, un antic debat sorgit el 1906 i que, en el seu temps, ja havia merescut una resposta d'Eugeni d'Ors en una sèrie del "Glosari" ("El primer congrés de l'Espingarda") on "Xènius" aprofitava per exposar el seu programa noucentista. Els fets arrencaven del 1906, al Teatre Novetats de Barcelona, on es celebrava el Primer Congrés de la Llengua Catalana. Els assistents catalans es van sentir al·ludits i ofesos per l'atac que Unamuno va fer contra l'euskera, tot comparant la llengua basca amb una espingarda, una arma passada de moda i poc efectiva, i la llengua espanyola amb un màuser, una arma alemanya molt més útil i moderna.

Abans d'entrar a analitzar els "Fulls", cal esmentar que Soldevila, en els disset anys d'article per dia, col·laborava amb d'altres periòdics i publicacions com "Revista de Catalunya", "Nova Revista" i, sobretot, el magazine "D'Ací i D'Allà", del qual n'assumí la direcció el 1924. El "D'Ací i d'Allà" de l'època de Soldevila fou, sens dubte, una de les revistes més innovadores de l'Europa d'entreguerres tant gràficament com pel que fa a les aportacions literàries. La revista fou estandart de les modes i un autèntic instrument de civilització i urbanitat destinat a crear una societat culta i refinada. Joan Manuel Tresserras, a l'hora de titular la seva tesi doctoral que, per cert, va merèixer el grau més alt, va definir amb la màxima precisió la revista "D'Ací i D'Allà" al qualificar-la com "aparador de la modernitat".

Per passar a parlar dels "Full de dietari" de Carles Soldevila seguiré el procés cronològic de l'article, des de la seva gestació fins a la reacció per part del lector. Així, em referiré a la manera com escrivia, quins temes tractava, des de quin punt de vista, amb quin estil i, finalment, quins efectes produïa la seva columna sobre els lectors.

Mètode de treball

Ja hem vist que Carles Soldevila, en les seves memòries d'infantesa i joventut, deia que escrivia els "Full" en qualsevol lloc i en qualsevol circumstància.

Domènec Guansé, en el pròleg de les obres completes, recorda, en canvi, que a les primeries, Soldevila refeia els articles dues i tres vegades. "Més que l'estil el preocupava l'ordre", diu Guansé (4). Tanmateix, de seguida afirma que "acabà escrivint-los a peu dret a la mateixa taula del diari".

Aquestes paraules de Guansé semblen demostrar que la preocupació que Myself sentia en els primers temps d'escriure la columna diària per disposar el text d'una manera correcta, ordenada i comunicativament eficaç, la va anar perdent a mesura que publicava centenars i centenars de "fulls". I no és cert que perdés la preocupació per ordenar l'article de la millor manera possible, sinó que la pràctica d'escriure convertí l'esquema d'organització del "Full", en un procés intel·lectual inconscient, esdevingut mecànic. Josep Pla, en el "retrat de passaport" que va dedicar a Soldevila (5), ens dóna una prova que demostra que el nostre autor s'havia deslliurat d'aquesta pressió inicial. Pla escriu:

"Soldevila treballava amb una gran lleugeresa, amb una permanent distracció, amb un humor inalterable, amb una exemplar conformació. No fallava mai: era el cas —admirable i eficaç— del professional pur".

Carles Soldevila sempre havia patit d'insomni. Cada nit s'aixecava dues i tres vegades i es posava a escriure. Molts dels "fulls" van gestar-se, doncs, en el silenci i la foscor de les nits de Barcelona. Rarament escrivia originals a mà. Solia escriure directament a màquina, una "Remington" portàtil, i teclejant amb dos dits però amb gran celeritat. Soldevila mai no tingué secretària. Durant un temps, tornats de l'exili de París, la seva filla Núria el va ajudar en aquestes tasques però ell, home curosament meticulós, s'ho volia fer tot sol.

Carles Soldevila tenia una carpeta on guardava fitxes manuscrites o fulls de bloc amb anotacions sobre possibles temes a tractar, reflexions escrites a rajaploma, idees sobtades o fins i tot paraules que, en qualsevol moment, podria utilitzar en la seva columna a "La Publicitat". La carpeta no era un arxiu sistematitzat, els apunts hi eren un damunt de l'altre amb un "desordre ordenat", és a dir, guardats de tal manera que ell, i només ell, pogués trobar en qualsevol moment allò que buscava. D'aquesta manera, la carpeta es convertia en una reserva permanent d'idees susceptibles de convertir-se en "Full de dietari".

Així mateix, Soldevila com suposo que és rutina professional en tots els articulistes condemnats a una columna diària, es valia d'aquells articles que ell anomenava "comodins". Els comodins eren els articles atemporals que tenia sempre escrits i desats al calaix per si fallava alguna cosa i no podia escriure el "full" del mateix dia. També eren comodins els articles que ell mateix s'encarregava de deixar a la redacció de "La Publicitat" quan havia de sortir de viatge.

"Duia l'article personalment a la redacció —escriu Soldevila en les seves memòries—. Calia que estigués malalt o que una feina molt important m'acaparés perquè em decidís a prescindir d'una hora de conversa amb els companys abans de retirar-me al meu domicili" (6).

Els temes dels "fulls"

Com bé explica el seu fill Octavi, el seu pare, Carles Soldevila, tenia una amant: Barcelona. I la gran majoria dels prop de sis mil "fulls" giraven entorn de la ciutat que tant estimava. Així, si comparem el seu article a la primera pàgina del diari, amb les notícies que més valorava "La Publicitat" en aquell exemplar, ens adonem que quasi mai no coincidien. Les notícies rellevants del dia no eren, llevat d'algunes excepcions, objecte dels "Full de dietari". Soldevila, doncs, solia deixar de banda el tema del dia. "En tot cas —escriu Guansé—, prenia d'aquest tema un detall negligit però significatiu que li permetia un atac de biaix, inesperat, de summa eficàcia" (7).

El "Full de dietari", ja fos quadre de costums, nota social, report de modes, paisatgisme urbà, crònica ciutadana o reflexió política, prenia la vida de Barcelona com a punt de referència. I, al mateix temps, la ciutat servia com a vincle entre l'autor i el lector. És, en aquest sentit, que es pot considerar Carles Soldevila un periodista mundà i un cronista de Barcelona.

Com diu Josep Maria Casasús, "l'articulística de Soldevila es feu sòlida i respectable prenent les funcions d'un mirall de la realitat, parcial com tots els miralls, entelat moltes vegades per l'ambient, però que reflectia les imatges contradictòries i les sensacions efímeres i modestes de la vida quotidiana (8).

Però, realment, els "fulls" eren un mirall de la societat o pretenien alguna cosa més?

El mateix Soldevila, encara a les memòries de joventut, parla de la intenció que presidia la redacció de la seva columna diària (9):

"M'han fet creure que aquesta gota de tinta diària ha influït ... És possible. Em cal confessar, però, que en general no sentia la pruija de guanyar voluntats, sinó la necessitat d'alliberar-me d'un impuls o de donar forma a una emoció".

És a dir, més enllà del seu to lleugerament moralitzador i de les planificades pretensions de canviar la societat benestant i benpensant que s'hi han volgut veure, els "fulls" eren (i encara ho són més avui, magnificats pel pas del temps) les cares d'un prisma que, a cada article, ens mostren un angle diferent de la múltiple Barcelona d'entreguerres. Això, és clar, des d'una òptica parcial, personal i subjectiva, com ho és tot periodisme d'opinió. En aquest sentit, cal dir que el punt de vista de Soldevila fou sempre, i no només en el periodisme, un punt de vista obert, elegant i respectuós, però sempre amb un deix de malícia, d'ironia i de subtilitat, molt en la línia dels columnistes parisencs de principis de segle.

L'estil de Soldevila

S'ha escrit molt, i sovint amb una gran justesa, sobre l'estil de Carles Soldevila. Josep Pla, que sabia explicar les coses amb una precisió difícilment superable, va escriure, el 1950, un "Retrat de passaport" sobre Carles Soldevila on deia (10):

"Soldevila demostra que el que li costa menys és ésser un home normal. Per escanyar la retòrica, Stendhal aconsellava de llegir cada dia un article del Codi Civil. És un remei heroic i difícil: com haver de prendre a cullerades una ampolla d'oli de fetge de bacallà. Quan vaig començar a escriure hi hagué un remei molt menys dolorós, un remei agradable: llegir el "Full de dietari" que Soldevila publicava".

Per continuar amb Pla, transcriu la descripció més acurada que potser s'hagi escrit mai sobre l'estil dels "Full de dietari" soldevilians:

"Soldevila no ha fet mai el periodisme de pinyol —seria una ofensa només d'imaginar-ho—, però la volguda grisor dels seus papers ha estat molt important. Sóc dels que crec que ha ensenyat una mica a tothom a escriure amb claredat i amb gràcia. Té un estil precís, d'un advocat que sabés escriure (és fill de notari, i, d'aquesta classe d'advocats no n'hi ha gaires), i és una prosa ben nuada, esvelta, neta, viva, potser una mica pàl·lida, naturalíssima. Més que un estil que oposa contraris, és un estil d'elements, d'idees, de sensacions mitjanes, equidistants. No té inflaments buits ni sonoritats injustificades: no és sincopat, ni fàcilment enlluernador, però no empassa mai. I, amb això, és rar el seu escrit que, en el moment més impensat, no contingui una observació de tan bon sentit que no faci un efecte sorprenent, convincent i impressionant. Tothom hi havia pensat; però la formulació, és Soldevila qui l'ha portada a cap".

Certament, Soldevila trenca amb el llenguatge i amb el to dels seus predecessors, fins i tot amb els més recents, els noucentistes Ors i Carner. Soldevila simplifica el llenguatge, el fa espontani i, al mateix temps, clar, net i precís. El simplifica, que no vol fer-lo més fàcil d'escriure; segurament deu ser al revés. Trenca també amb el to. Soldevila ja no pontifica sinó que es posa a l'alçada del lector i explica les coses amb un aire de normalitat i, fins i tot, de familiarietat. Objectiu de tot això? Aconseguir la màxima eficàcia comunicativa.

Aquest doble trencament de to i de llenguatge fa que, en la distància del temps, podem veure en Soldevila el renovador de l'articulística catalana i un dels modernitzadors del periodisme català, al costat de Josep Pla i Eugeni Xammar que feren avançar el periodisme més estrictament informatiu.

Josep Pla, en les seves "Notes autobiogràfiques" (11), reproduceix una conversa que mantingueren Carles Soldevila i Josep Maria de Sagarra i posa en boca del nostre autor les següents afirmacions:

"S'ha d'escriure una llengua clara, precisa, intel·ligible per tothom, útil per a tothom, normal".

"La qüestió és la gent corrent": s'ha d'habituar la gent corrent que

escrigui una llengua clara, sense pintoresquisme, sense folklore, sense genialitats de cap classe". "La nostra premsa hauria de ser un model de claredat".

Sentències com aquestes descobreixen el programa de Soldevila sobre l'ús de la llengua que calia emprar. Soldevila buscava el terme mig entre "el català que ara es parla" (el del vuitcents) i les filigranes literàries del noucentisme. A la conversa amb Sagarra es manifesta totalment partidari de trobar aquest punt d'equilibri. Pel que fa al refús a la llengua utilitzada pels noucentistes, en tenim testimoni directe en les seves memòries d'infantesa i joventut:

"Cap d'ells no representava el meu ideal. El "Glosari" era escrit en una llengua sense gaire olor ni sabor, en un idioma que semblava inventat o traduït. Els articles i les notes d'en Carner o de Bellafila, traginaven una càrrega, per a les meves espatlles, excessiva, d'arcaïsmes i de neologismes".

La reflexió immediata de Pla sobre aquesta afirmació torna a ser molt enraonada (12):

"Una cosa és evident, però: calgué passar per aquests excessos per a arribar a la prosa normal de Soldevila, que és la que avui tothom escriu. No hi ha altra realitat".

Hem vist, doncs, que fou modernitzador de la prosa periodística catalana i, d'aquesta manera, es convertí en model pels autors que el seguiren en el temps i que, de seguida, s'apuntaren a practicar aquesta prosa periodística i literària que abandonava les maneres arcaïques.

D'aquesta manera, sembla que Soldevila s'encarregà de fer bones les paraules que Carner li dedicà (13) el 1917 en el pròleg de la seva primera novel·la, "L'abrandament", i que, anys després i vista la importància de Soldevila en el procés de transformació de la nostra llengua, resultaren profètiques. Carner havia escrit:

"En Soldevila —no tenim més remei que dir-ho amb un mot pedant— té un veritable temperament de socialitzador del nostre idioma".

És curiós observar, per tant, com subratlla Josep Faulí en un article publicat en motiu dels 100 anys del naixement de Soldevila (14), que l'etiqueta de "socialitzador" de la llengua catalana li havien enganxat, ja, abans d'iniciar-se en la rècula dels "Full de dietari". Carles Soldevila, durant els dotze anys de columna diària en català, no va deixar mai de fomentar l'argumentació de Josep Carner.

Carles Soldevila, amb uns temes i un llenguatge proper als lectors, va erigir-se, com veurem més endavant, en el columnista més llegit de la Barcelona d'entreguerres. El mateix Soldevila semblava tenir clar quin era el secret, d'entre totes les virtuts del seu estil, que feia que la seva columna enganxés amb els lectors. Era el que ell anomenava els tòpics, i així ho deia en la conversa ja citada amb Josep Maria de Sagarra i transcrita per Pla (15).

"Mirar, veure una cosa, és complicat. Expressar aquesta visió amb els

adjectius precisos que la fan veure, encara ho és més. És el que s'ha de fer. Però, en una prosa, encara hi ha una altra cosa, hi ha el morter de sorra, ciment i calç que serveix per a mantenir, lligat, el que hi ha escrit. Són els tòpics de l'idioma, el que la gent escriu o diu habitualment. Les llengües formades i consolidades contenen una immensa quantitat de tòpics. En la nostra llengua n'hi ha molt menys —desgraciadament—. Una cosa són els tòpics i l'altra les frases fetes. Les frases fetes són coses de modes i tenen les fugacitats de les modes. Els tòpics duren sempre. Són en definitiva l'essència d'un idioma, el que constitueix la personalitat i la diferència. Els tòpics s'han de posar on han de ser. Són el morter, el lligam intern. És un error convertir els tòpics en frases fetes: si es fa, la banalitat i el tedi són excessius".

Soldevila esquitxava els seus "fulls" amb aquests trets populars, amb aquestes imatges comunes a la cultura general del país, que feia que els seus articles tinguessin, en un moment o altre, aquest to casolà, proper a qualsevol lector. I ho feia, com reconeix ell mateix, defugint les frases fetes i els refranys que haurien convertit els seus articles en massa banals. En trobem exemples a la pràctica totalitat dels seus articles. Així, en un "full" contra les patilles femenines, Soldevila escomet amb una argumentació teòrica fins que, cap al final de l'article, es posa al nivell del coneixement col·lectiu en escriure: "La patilla penja desarrissada i esllanguida, talment com les enormes orelles d'un perdiguer de raça ..." És a través d'aquesta imatge coneguda per tothom que Soldevila trenca la barrera que el separa del lector. El mateix esquema el repeteix, per exemple, en l'article "El tedi dels diumenges", on comença a teoritzar sobre l'oci dominical fins que, en el penúltim paràgraf, presenta una escena on tots els lectors hi eren reflectits (i encara hi som ara): "El diumenge —escriu Soldevila— crea un seguit de problemes. Al matí, encara rai! Un hom pot llevar-se tard, pot anar a missa, pot anar al pastisser a comprar les postres. Sense gaire de treball es troba entaulat per al dinar ..." I així podríem anar analitzant cada "full" i veuríem que trobaríem tants exemples com articles.

És a dir, Soldevila se servia dels referents socialment compartits per tothom, especialment per l'estrat de la classe que solia comprar "La Publicitat", per fer que els seus articles arribessin al màxim de lectors.

I d'aquí ve, al meu entendre, la gran acollida dels seus articles. Recordem que en les seves memòries havia escrit que "la mena de despreocupació" amb què escrivia les columnes era la sola cosa que explicava el seu èxit. La paraula clau, doncs, ens la dóna el mateix Soldevila: "despreocupació". Una paraula que definiria la seva actitud a l'hora de posar-se a escriure i que desembocaria en un estil molt natural, de conversa de carrer, defugint tota afectació i tota retòrica forçada.

La recepció i els electes del "Full de dietari"

Sembla que els "Full de dietari" eren la secció més llegida de la seva època. Així ho afirma Doménech Guansé en el pròleg ja citat de les obres

completes de Soldevila. Diu: "Cap altra secció periodística quotidiana no ha estat tan llegida a Barcelona com el "Full", que era una columna "esperada, atesa, compresa i assimilada per innumbrables lectors". A més a més, Guansé afirma que amb la catalanització de "La Publicitat", "Soldevilta obtenia una plataforma d'una eficàcia insospitada" que, junt amb la resta de plomes de la casa, contribuïa a mantenir el país en una constant tensió espiritual.

El mateix Carles Soldevila, en el capítol dedicat al periodisme i al teatre a "Del llum del gas a la llum elèctrica", reconeix l'èxit de la seva columna diària. Així mateix, la seva filla Núria dóna fe de la popularitat de l'article del seu pare en afirmar: "M'he quedat parada de la quantitat de gent que comentava el "Full", que esmorzava amb el diari, que esperava el diari amb delit i que, després, el comentava i era motiu de controvèrsia".

Dues cartes rebudes per Carles Soldevila demostren la gran repercusió que tenia la seva columna. La primera carta és de Xavier Cugat, enviada des dels Estats Units, on explica que el seu enyorament de Catalunya és més gran quan llegeix els retalls dels "Full de dietari" que l'hi envien periòdicament des de Barcelona.

La segona carta és de Carles Riba, escrita el 24 de juny de 1922, on li dóna les gràcies pel "Full de dietari" que li ha dedicat pocs dies abans, el 21 de juny. El curiós del cas és que aquest "full", sota el títol de "La crítica", comença dient: "Después del esfuerzo ejemplar de Joaquin Folguera y de Carlos Riba —a quién, por cierto, debo carta hace mucho tiempo—..." És a dir, Soldevila aprofita la seva columna per enviar un missatge a Riba per disculpar-se que fa temps que li ha de respondre una carta anterior. Aquest fet és certament digne de destacar, a més a més, perquè Carles Soldevila es caracteritzava per respondre, sense esperar gaire, tota la correspondència que rebia. La seva filla Núria assegura que "així que tenia una carta per contestar, ho feia. Tenia un delit. I criticava la mandra de la gent a contestar les cartes. Com criticava, també, que la gent no feia diaris personals, al contrari que a França". Potser aquesta fal·lera per les relacions epistolars el menà a escriure, el 1926, el curiós manual "Correspondència amorosa".

He dit, ja fa algunes pàgines, que l'estil renovador de Soldevila, modernitzador per la seva normalitat, fou pres com a model per a molts autors que li vingueren darrera, però també, encara d'una forma inconscient, per molta gent del carrer que es deslliurà de tot l'enfarfec anterior del llenguatge. Aquest és, segurament, l'efecte social més important que produïren els "Full de dietari".

Josep Pla, una vegada més, ens n'aporta el testimoni en el "Retrat de passaport" dedicat a Eudald Duran Reynals (16):

"Amb el que ha escrit, Carles Soldevila ha contribuït a augmentar els mitjans expressius de la gent, a fer de la conversa del país una cosa clara, eficient i agradable. La gent —la gent d'una certa plausibilitat, no totalment primària— parla com Soldevila ha proposat".

I, encara, en un article de Pla publicat el 12 d'abril de 1924 a "La Publicitat" i titulat "A l'ombra de santa Maria del Mar" d'Alexandre Plana, s'hi pot llegir:

"Prosistes com en Carles Soldevila i com en Rahora no tenen preu perquè són, sense que s'ho proposin, els models de la gent corrent quan escriuen".

Un periodisme de primera fila

Ja hem vist fins a quin punt Carles Soldevila, a través dels seus dotze anys de "Full de dietari" en català es convertí no només en un articulista decisiu per a la història de la nostra periodística sinó que, a més, deixà una empremta, tan innegable com difícil de quantificar, en l'ús social de la llengua catalana.

Hem dit al principi d'aquest punt que ser un periodista de primer ordre en català, en el primer terç del segle XX, era sinònim de formar part d'una de les premses de més qualitat al continent europeu. El fet és que, en aquests primers trenta anys, Catalunya visqué el màxim "boom" i creixement de la premsa; aparegueren moltes capçaleres, les tirades augmentaren moltíssim i s'incrementà també, el nombre d'anuncis en les pàgines dels diaris. Al mateix temps, s'esdevingué un fet paral·lel: la professionalització de les feines lligades als mitjans de comunicació. Els intel·lectuals del nostre país, que veien com l'àmbit català era massa reduït per poder viure de la professió d'escriptors, s'apuntaren majoritàriament a practicar el periodisme, esdevenint-ne professionals. Així, a finals de la dècada dels vint, el periodisme en català ja comptava amb una plantilla de periodistes professionals, amb un gran talent literari. Els noms d'Agustí Calvet "Gaziel" i el mateix Carles Soldevila són exemples de fins a quin punt els diaris catalans oferien una premsa intel·lectual i culte als seus lectors.

Aquesta mena de premsa tan rica, literàriament parlant, no existeix en molts d'altres països on, per l'abast més ampli de les seves possibilitats d'expressió escrita, els escriptors no es veieren obligats a treballar en la premsa diària. Per una vegada, doncs, podem estar contents que el fet de pertànyer a un país petit fes que un jove escriptor i funcionari, que s'acabava de casar i que necessitava reforçar els seus ingressos, es decidís a entrar en el món del periodisme.

NOTES

1. GOMEZ MOMPART, Josep Lluís, *"La gènesi de la premsa de masses a Catalunya (1902-1923)"*, Barcelona, Pòrtic, 1992.
2. SOLDEVILA, Carles, *"De la llum de gas al llum elèctric"*, a Obres Completes, Barcelona, Selecta, 1967, p. 1619.
3. CASASÚS, Josep Maria, *"Periodisme que ha fet història"*, Barcelona, Diputació de Barcelona, 1991, p. 67.
4. SOLDEVILA, Carles, *"Obres Completes"*, Pròleg de Guansé, Barcelona, Selecta, 1967, p. XI-XXXI.
5. PLA, Josep, *"Retrats de passaport"*, en Obres Completes, vol. 17, Barcelona, Destino, 1970, pp. 250-255.
6. SOLDEVILA, Carles, *"De la llum de gas al llum elèctric"*, a Obres Completes, Barcelona, Selecta, 1967, p. 1619.
7. SOLDEVILA, Carles, *"Obres Completes"*, Pròleg de Guansé, Barcelona, Selecta, 1967, p. XI-XXXI.
8. Conferència pronunciada per Josep Maria Casasús a l'Institut d'Estudis Catalans, dins de l'"Homenatge a Carles Soldevila", el 23 de novembre de 1992.
9. SOLDEVILA, Carles, *"De la llum de gas al llum elèctric"*, a Obres Completes, Barcelona, Selecta, 1967, p. 1619.
10. PLA, Josep, *"Retrats de passaport"*, a Obres Completes, vol. 17, Barcelona, Destino, 1970, pp. 250-255.
11. PLA, Josep, *"Prosperitat i rauxa a Catalunya"* a Obra Completa, vol. 32, Barcelona, Destino, 1977, pp. 646-649.
12. PLA, Josep, *"Retrats de Passaport"* a Obra Completa, vol. 17, Barcelona, Destino, 1970, p. 251.
13. SOLDEVILA, Carles, *"L'abrandament"*, dins de Obres Completes, Barcelona, Selecta, 1967, pp. 3-5.
14. FAULÍ, Josep, *"Carles Soldevila, civilitzat i civilitzador"*, Cultura, 32, març 1992, pp. 59-62.
15. PLA, Josep, *"Prosperitat i rauxa de Catalunya"*, a Obra Completa, vol. 32, Barcelona, Destino, 1977, pp. 646-649.
16. PLA, Josep, *"Retrats de passaport"*, a Obra Completa, vol. 17, Barcelona, Destino, 1970, p. 148.

BIBLIOGRAFIA

- AGUILERA, Octavio, *"La literatura en el periodismo"*, Madrid, Paraninfo, 1992.
- CASASÚS, Josep Maria, *"Periodisme que ha fet història"*, Barcelona, Diputació de Barcelona, 1991
- CASASÚS, Josep Maria, *"El periodisme a Catalunya"*, Esplugues de Llobregat, Plaza & Janés, 1988.
- CULLA J.B. - DUARTE, A, *"La premsa republicana"*, Barcelona, Diputació de Barcelona, 1990.
- FAULÍ, Josep, *"Carles Soldevila, civilitzat i civilitzador"*, Cultura, 32, març 1992, pp. 59-62.
- GÓMEZ MOMPART, Josep Lluís, *"La gènesi de la premsa de masses a Catalunya"*, (1902-1923), Barcelona, Pòrtic, 1992.
- GUARDIOLA, Carles Jordi, *"Cartes de Carles Riba I: 1910-1938"*, Barcelona, La Magrana, 1990.
- PASSARELL, Jaume, *"La Publicitat"*, diari català, Barcelona, Pòrtic, 1971.
- PLA, Josep, *"Retrats de passaport"*, a Obra completa, vol. 17, Barcelona, Destino, 1970.
- PLA, Josep, *"Prosperitat i rauxa de Catalunya"*, a Obra completa, vol. 32, Barcelona, Destino, 1977.
- SANTAMARIA, Núria, *"Soldevila, elegància i modernitat"*, Regió 7 ... idees, 13 desembre 1992, pp. 8-9.
- SOLDEVILA, Carles, *"Obres completes"*, Barcelona, Selecta, 1967.
- UCELAY, Enric, *"La Catalunya populista. Imatge, cultura i política en l'etapa republicana (1913-1931)"*, Barcelona, La Magrana, 1982.